„COLECȚIA APOLLO"
ORAȘE ȘI LOCURI DE ARTĂ

BALCIC

de

EMANOIL BUCUȚA

cu 25 de reproduceri

EDITURA „RAMURI" — CRAIOVA

„COLECȚIA APOLLO"

ÎNGRIJITĂ DE

AL. BUSUIOCEANU

ORAȘE ȘI LOCURI DE ARTĂ ROMÂNEȘTI

BALCIC

DE

EMANOIL BUCUȚA

BALCIC

Soarta acestui orăşel de apă, Balcicul, care nu e românesc decât din 1913, pare pentru multă vreme hotărîtă. A fost în vremea mai veche o mare schelă de grâne, desvoltată de Turci mai ales din preajma răsboiului Crimeei. Atâtea din magaziile de piatră din port, care stau astăzi cu pleoapele verzi ale obloanelor trase, sunt de-atunci. Ion Ionescu dela Brad credea pe la 1850, când şi-a făcut pe aici din însărcinare turcească ancheta lui agricolă, că Balcicul are mai mult viitor decât Varna. Acum oraşul e mai puţin ca loc de scurgere a cerealelor, decât însemna chiar şi în cei câţiva ani de stăpânire bulgară. Miile de căruţe, care luau drumul coastei şi apar şi în literatura nostalgică a scriitorilor bulgari cu rădăcini în aceste locuri, ca Dora Gabe sau Iordan Iovcov, se îndreaptă de aproape douăzeci de ani spre Bazargic. Calea ferată le atrage şi Constanţa e mai la îndemână decât Balcicul şi Cavarna. Bogăţia nu s'a mutat propriu

zis din regiune, ci s'a aşezat în oraşul din câmp, care s'a schimbat sub stăpânire românească într'o adevărată metropolă a Cadrilaterului. Dar schelă de grâne, vrednică de acest nume, Balcicul nu mai e. Moara de sus de pe podiş, după care călătorul cunoaşte dela mulţi kilometri, ori pe ce şosea s'ar apropia, ca după un turn semnal, că e la capătul drumului, nu mai lucrează. Cea de-a doua, deopotrivă de puternică, de jos din port, abia mai are întrebuinţare. Magaziile de cereale sunt pline de vânt, când n'au trecut în mâna călătorilor de-o vară şi, în loc de steaguri şi pavilioane, nu arborează costume de bae şi cearşafuri la uscat.

Balcicul încearcă să ajungă o staţiune balneară de Mare, la fel cu Mamaia, cu Carmen Sylva şi cu Mangalia. O parte din suta de mii de turişti marini, trimeşi în fiecare an de România continentală spre ţărmul cu valuri, nimereşte şi aici. Sunt încă în număr mic, dar destul ca să dea şi să menţină această trăsătură de tinereţe oraşului de bătrâne amintiri istorice şi de ruine geologice. De curând el are o instalaţie modernă de băi, în partea de sus. E numai un început şi planul întreg prevede lucrări mari, oprite deocamdată în loc. Acest început n'a izbutit mai puţin să aducă o înviorare. Pilda Varnei vecine a înrâurit şi ea. E a doua instalaţie de băi de Mare pe care o avem. Muşuroaiele goale şi măcinate de ploi dinspre Tusla au căpătat panglica unui lat bulevard în linie

dreaptă şi schiţa de verdeaţă a unui parc. Locurile necălcate înainte de cât de clienţii zalhanalei apropiate sau de cotigele rupătoare de oase ale transporturilor de bolnavi la lacul care se vorbeşte să fie schimbat în port de pescari, cunosc din ce în ce mai mult alaiul de scăldători în haine uşoare, văluri fâlfâite îndărăt şi umbrèle leneşe pe-un umăr, colorate viu, sau goana automobilelor. De deasupra, mahalaua tătărască apleacă ochi mari albi, mirată de toată această viaţă neaşteptată. Plaja e cam scurtă şi stâncile n'au fost încă toate curăţate. Drumul până acolo e de mare ocol, prin faţa tuturor celorlalte staţiuni balneare maritime şi folosind cele mai felurite mijloace de locomoţie. Dar România mai are o plaje.

Unul din aceste Balcicuri e mai mult al trecutului, iar celălat mai mult al viitorului. Altceva îl deosebeşte astăzi între celelalte oraşe ale ţării şi umple de dorul să-l vadă pe oricine-i spune numele. Trăsătura aceasta noi i-am dat-o. Ea l-a zidit din nou, îl face al nostru şi i-a început un alt capitol în cartea istoriei. Ea e urzită deavalma din soarele de argint, din arcul de safir al orizontului, din prăvălişul selenar al teraselor, din smochinii şi bujorii aprinşi printre pietre, din casele spânzurate pe pripoare, din turcii şi turcoaicele în fes şi feregea, din măgăruşii cari aşteaptă încărcaţi de fedeleşe, la ceşmele. E Balcicul oraş de artă, popasul pictorilor şi al visătorilor. E vedenia Coastei de Argint şi

a Răsăritului. Fusese şi mai înainte? Da, dar nu era ochiu s'o vadă, nici condeiu să-i încondeieze conturele. Ca o solie a acestui înţeles, cele dintâi trei clădiri noui ridicate în cartierul nou al Balcicului au fost trei case de pictori: Szatmary, Cuţescu Storck şi Regina Maria. Scriitorul Dunării şi al Mării, Jean Bart, s'a făcut şi el proprietar chiar în inima târgului. Şi mai sunt şi alţii. Ştiţi căsuţa cu faţa la Mare şi cu linii de templu grec a lui Murgoci, unul dintre cei dintâi descoperitori şi cercetaşi ai plaiurilor acestora însorite. Acum e a unui pictor şi ea, întărită cu tot felul de zidărie, pe care surpările fireşti ale pământului sau ploile o crapă şi o duc la vale. Prin iarba grasă se strecoară încet broaşte ţestoase. O prigorie colorată s'a oprit într'un migdal. Vântul plimbă umbra unor nori de vară prin lespezile şi ţăndările de piatră ale cimitirului turcesc de pe coastă, ca nişte pânze de catarge argonaute. S'aud cum cad apele dulci din râpă în râpă. E Balcicul oraş de artă.

Pe oricare din cele trei drumuri vine încoace călătorul, fie de la Ecrene şi Tekè, suind din valea mlăştinoasă a Batovei, fie dela Cavarna, cu sânurile adânci în mal care depărtează şoseaua de Mare, şi fie în sfârşit din largul câmpului cu crâng mărunt şi cu grâuri, dinspre Bazargic, el nici nu bănuie Balcicul cuibărit pe faţa cealaltă a povârnişului. Nimic nu pregăteşte, în monotonia netedă a zării, pridvorul acesta de frumuseţe. El seamănă

cu acele prăbuşiri din pricini în afară de voia omului, care dau de gol deodată o vână de aur sau un oraş îngropat de secole. Marea a cioplit aici singură coasta, iar uscatul rămâne îndărătul ei cu totul strein de această schimbare şi fără trecere. Când din muchia podişului, spart de o vale adâncă fără apă şi cu straturi de calcar roşu, ca o groapă de fier găurită de târnăcoapele piticilor pomeniţi pe-aici de Pliniu, ubi Pygmaeorum gens fuisse dicitur, se arată Marea, care urcă sus pe orizont tocmai pentrucă drumul până la ea coboară prăpăstios, într'un kilometru aproape douăsute de metri, uimirea e fără margini. Golful se albăstreşte tot mai luminos, până când, dela cotitura din urmă, năvălit de soare, îşi arată cuburile albe ale caselor sau înălţimile dulci depărtate, ca nişte greutăţi puse pe un pergament cu text dumnezeesc. Veselia şi plăcerea de viaţă sunt în aer. Totul e aşa de nou şi de necrezut, încât pare un decor meşteşugit, care, la o clipire de ochi, ar putea fi ridicat. Apoi oraşul se descopere încet, parte cu parte, ca din nişte văluri.

Şoseaua care coboară drept până înaintea bisericii româneşti, duce în miezul Balcicului. Intâia cotitură repezită, deadreapta cu un zid înverzit, care ţine malul, iar deastânga cu Marea înălţată peste rampa de fier a trotuarului, lasă chiar în piaţa primăriei şi a giamiei celei mari. A doua cotitură pe sub grădina publică, la care sui pe scări, şi pe lângă tot şirul de prăvălii şi de case măreţe,

trimite în port, sau la pontonul şi la sediul vămii, cu acest nume. Vremea când se făceau curse regulate între Constanţa şi Balcic e numai o amintire. Balcic, Cavarna, Mangalia, Constanţa, drumul de apă cu patru popasuri rămâne pustiu. Marea e ca şi cum n'ar fi. Ţara nu vine din larg, pavoazată, cum e aşteptarea şi bucuria din toată lumea a porturilor. Doar din când în când, câte o corabie săracă, manevrându-şi în zig-zaguri pânzele, parcă ar vrea să refacă după mai bine de o jumătate de veac, elementele unei stampe cu fregate ale răsboiului Crimeei! Vasele care vin să încarce grâne ancorează departe şi atunci până la ele alunecă vâslite greu, mahoanele. Fără aceste episoade scurte de muncă s'ar crede că bărcile pântecoase, cătrănite şi colorate frumos, stau înfipte în nisip numai ca un subiect de pictori şi nu plutesc decât pe pânzele acestora.

Aici e cartierul comercial, administrativ şi cultural. In el se cumpără şi se vinde, se judecă şi se aduc cererile, se învaţă şi se pun treburile la cale. Seara, piaţa se schimbă într'un corso, iar ziua, cafenelele, sub umbrar subţire mişcat de adiere sau în răcoarea dinăuntru, strâng la dulciuri şi cafele turceşti toată populaţia de baştină sau de mosafiri, destul de îndrăsneaţă ca să înfrunte depărtarea de doi paşi sub arşiţa închenărată de umbră. Frământarea obişnuită a portului se mută la staţia de automobile, unde sosesc la răstimpuri călătorii din Bazargic, ziarele şi poşta. La o sută de metri deasupra paşte,

chiar în buza râpii, câte un măgăruş, iar vreo cadână în feregea neagră stă jos şi se uită în fund, ca la un spectacol. La răspântia tuturor drumurilor curge cişmeaua în jgheabul ei de piatră, dintr'o poartă cu fronton gătit, cu arc, stâlpi, ocniţe şi trepte, pentrucă apa dulce e un dar rar şi trebuie întâmpinată împărăteşte. Tingirile de aramă se îndreaptă legănate sburdalnic pe umăr într'acolo, din toate curţile şi uliţele. Altă cişmea e tocmai jos, lângă Mare, cu acelaş alai de femei acoperite împrejurul ei. E în acelaş timp şi partea de oraş unde administraţia a lucrat mai hotărît, netezind locul, liniind străzi, ridicând case moderne, uniformizând, europenizând, urbanizând. Numai pe ici, colo a putut să mai scape vreo uliţă răsucită ca o literă arabă, pietruită numai prin mijloc în bolovani de râu, cu porţi joase în ziduri de cărămidă şi cu vreo casă ascunsă. Cine poate să pătrundă înăuntru, dă de pomi şi de vreji de struguri, iar, la marginea de cealaltă parte, de o râpă care nu mai are nevoie de nici un gard, şi de sclipirea albastră a Mării.

Intre acest cartier şi cartierul dela Răsărit e valea aceea fără apă, o adevărată prăpastie, cu poteci repezi încolăcite în loc sau numai cu repezişuri. Pe ele trec dintr'un oraş într'altul tătăroaicele. Aici e mahalaua tătărască şi adaosul ei de tătăraşi, unde totul e primitiv şi pitoresc. Nu se văd decât femei şi copii. Casele sunt de pământ, nespus de mici. De pe un dâmb vezi în trei

rânduri de curţı aşezate în caturi dedesubt cu viaţa lor măruntă. Culorile sunt tari şi simple, galben de stambă, negru de aba, albastru de cârpă de cap, argint de brăţări şi mărgean de cercei. Aceeaş mişcare a femeii care duce tingirile cu apă în cele două urechi ale cobiliţei sau jocul copiilor în pulbere. Totul se face pictural. Surpăturile sunt rotunjite şi fără fir de vegetaţie, albe de cretă în soare şi vinete sau galbene chihlimbarii în lună după cum cad în umbră sau în văpaie. Câte o fată pozează, plecând nevinovată ochii şi cu tava dela cuptor proptită în brâu. Pe aici s'a săpat, după temeliile vechilor oraşe trace şi greceşti, şi s'a dat de urme de acropole şi de tot felul de lucrări în piatră. Capete de zei greceşti şi trupuri de femei sau fragmente funerare cu inscripţii au ieşit la iveală. Ele au luat drumul Varnei şi al Sofiei. Sub noi a răscolit locurile Tafrali şi căutările lui n'au rămas fără izbândă. Câteva lucruri se mai găsesc în mâna unuia şi altuia, deşi ar avea mult mai mare rost într'un muzeu local. Iată, această tablă de închinare, cu Heracle rezemat în ghioagă, crăpat în două peste piept ca de sabie! Cât de sigură e tăetura şi cât de înflorit scrisul! Pe locurile pe care le călcăm astăzi era Cruni, cea cu apă bună, numită mai târziu Dionysopolis, după numele zeului nebuniei trace, şi a înflorit Carbona portulanelor veneţiene şi genoveze. Intre zidurile ei a domnit Balica pe la 1345, care a dat poate şi numele oraşului.

In limba cumană balic înseamnă peşte şi Marea se acopere deodată de bărci şi de năvoade. O mie de răsboinici cu scuturi şi suliţe uşoare, pleacă de aici în ajutorul împărătesei Ana, la Bizanţ, având în frunte pe fraţii Domnului, Teodor şi Dobrotici. Locurile ies din Evul Mediu cu acest alaiu de călăreţi. Pe urmă s'a strecurat în lungul ţărmului sau a coborît de pe podiş valul turc. Cinci secole au mocnit aceleaşi locuri sub el şi au uitat de zâmbetul elenic.

Aripa dinspre Apus e mai puţin călcată. Ea se caţără până la vârful terasei şi văzută de jos, dela băile noui sau din larg, pare un furnicar de case una lângă alta şi de lume căreia i-a plăcut să se tragă deoparte şi să se bucure de-acolo de frumuseţea din vale. Sunt uliţi în paragină, cu biserici greceşti părăsite, ca nişte corăbii rămase pe uscat şi scorojite, după ce Marea s'a retras. Sunt case cu catul de sus scos mult în afară, şi e o cişmea care plânge sau umblă în noapte căutând ceva cu paşi clămpănitori de papuci sau catifelaţi de târlici. Intr'un loc oraşul se trezeşte în câmp şi în altă parte câmpul intră în oraş, într'o grădină îngrădită cu pietre puse cum s'a nimerit sau într'un pom crescut în mijlocul drumului. E Ghemigi mahle, mahalaua corăbierilor, care ar trebui ea singură să aibă ca stemă o mahoană de cele cu ciocurile dela pisc şi dela coadă aduse şi să dea viaţă Balcicului. Deaici, mergând tot pe lângă peretele albicios,

se întâlnesc dealuri oprite în loc, dupăce au fost mutate de vre un cutremur, de ape sau de vânt, şi în cârca lor, ca nişte cuiburi, case turceşti de lut sau mici fortăreţe de piatră, drumuri suitoare de căruţe printre pâlcuri de oţetari şi de iarbă uscată, şi goluri neaşteptate, ca o rupere de legătură dela unii la alţii. E Balcicul tainic, pe care trebuie să-l cauţi cu grijă ca să-l descoperi pe după celălalt şi zărindu-l fără să fie zărit. In el s'au gospodărit mai cu seamă Turcii şi nicăeri n'am văzut nevinovăţie mai nebănuitoare, încremenire mai în afară de timp şi asini mai evanghelici, cu măgărari cu picioarele goale lovind pământul. Ca şi sălaşul lor întreg, ei trăesc în marginea vieţii, fără să fie ajunşi de ea. Iţi vine să crezi că nu coboară niciodată cei câţiva paşi cari îi despart de lumea cealaltă.

Dar mai e un Balcic, nou, o întrupare de basm, din basmul care pluteşte peste locuri. E Balcicul al patrulea, zidit de pictori şi de visători. Privirile celorlalte fug spre el. Acolo sunt viile, tremură din frunze plopii monumentali, cad din înălţimi apele dulci, s'au înfipt în pământ tare palatele. Acum şapte, opt ani era altfel, Regina Maria nu fusese încă dusă de pictorul Szatmary, într'un popas care trebuia să fie numai de un ceas în drum spre Cavarna, dela moscheia mică din port, cu brâu colorat, prin mahalaua tătărască şi prin oraşul vechiu, până la morile pârîului alb. Scurtul popas de-atunci ţine şi astăzi. Sub

paşii cari au mers pe-acolo, paşi albi şi regali, cu amintiri scoţiene, au ieşit grădinile spânzurate de acum, zăgazurile împotriva Mării, fâșiile de apă curgătoare pe alei şi palatul cu ferestre mari, care privesc departe.

Felul cum s'a născut palatul, desvoltările şi înţelesul luì mai adânc le-a zugrăvit, cu tot fiorul ctitorului şi artistului, Regina Maria însăşi. Plopul aplecat peste luciul şoptitor şi morile încovoiate sub olane roşii au fost începutul. Dacă începutul n'a fost un lucru mult mai intim, chemarea Mării pentru cineva care era o fiică a ei şi venea din ţări unde Oceanul bate picioarele castelelor medievale cu berbeci de talazuri şi de pâlcuri ţipătoare de pescăruşi! Balcicul s'a deşteptat, după această descoperire, altul. Pânzele de uitare pe care le lăsaseră peste el secolele, au căzut. Locul îngust ca o firidă de femeie clasică a Mării, a început să fie săpat după planurile unui pictor făcut pentru acest rost arhitect. Dar mai presus de oricine, după arătările chiar ale castelanei. Ziduri puternice de cetate s'au înălţat şi, peste ele, odăile cu tavan jos pline de aerul sărat şi de lumina verde-albastă, turnul visat întâiu altfel şi apoi ascuţit în glugă de minaret, ca să se potrivească parcă dorinţei musulmanilor de-aici care-i zic Reginei Maria, Sultana, şi mai ales prispele cu troiţe bizantine, scaune de piatră veneţiene, stâlpi dalmatini şi ulcioare şi vase mari de flori, clasice. Intreg peretele malului înalt de 30 şi de 40 de metri a fost căp-

tuşit cu piatra roşie a locului, cu scări şi ganguri, pridvoare şi colţuri de privire, având arcul orizontului înainte, schimbat cu fiecare pas mai sus. De pe ele cad în perdele colorate curmeele şi agăţătoarele, menite să facă din tot acest deal o singură grădină atârnată. Din Aprilie până în Octombrie târziu, trecerea soarelui şi a lunilor se înseamnă în parcul palatului tot cu alte flori, dela bujorii grei numai o flacără şi crinii înalţi de bunăvestire, până la gherghinele şi tufănelele piloase. Apele cascadelor abătute pe jghiaburi meşteşugite, plimbă prin mijlocul aleelor, sau varsă pe-alocuri, din ţevi ca nişte fluere, sau întind în iezere liniştite o răcoare şi o înviorare într'adevăr de palate arabe. Cine se apleacă să bea, îngenunche. Cine întinde buzele, spune o rugăciune. Iată sângele şi sufletul pământului! Ascuns în alte părţi ale coastei adânc înăuntru, roade, face peşteri şi prăbuşeşte bucăţi, bucăţi din cuprins, cu tot ce se află pe el. Casele crapă şi se năruie, şoselele se rup şi cad, văile se strâmbă şi se dărâmă, faleza alunecă şi se mărunţeşte. Aici el cântă şi aleargă tânăr, într'un alaiu nesfârşit, ziua şi noaptea, la serbări sau în singurătate, fără ghies şi fără piedică. Flori se apleacă deasupra, să se uite şi să nu creadă, atâta ştrengărie săltăreaţă. Cascadele în fund dùdue mai departe şi se despletesc albe pe albia lor lustruită. Câte o regină sau domniţă trec, fâlfâind văluri lungi îndărăt. Porţile Răsăritului trebuie să fie pe undeva pe-aproape.

Balcicul a pătruns în arta şi în literatura română cu un loc al lui, de pe acum limpede conturat. Mai puţin în literatură, cum era şi firesc, pentrucă lirica în deobşte, care freamătă în decorul ei propriu interior, se fereşte de celălalt, ca de orice prilej de împrăştiere, ceeace n'a împiedecat pe Ion Pillat să ne dea vedeniile biblice ale unor stanţe ondulate şi pe Adrian Maniu fiorii gorganelor scitice cu regi îngropaţi călări în ele; pentrucă epica se loveşte de lipsa omului bine încadrat şi a putinţelor, cu răgaz de observaţie şi analiză, ceeace n'a adus mai puţin paginile concentrate ale «Tătăroaicei» lui Oscar Walter Cisek, fragmentele de memorii ale Reginei Maria, şi descrierea, cu împletitură din două fire, poezie şi ştiinţă a lui George Vâlsan; a pătruns însă, triumfal şi pentru totdeauna în pictură.

In această artă Balcicul a creat un adevărat curent cu putere aproape de şcoală. Curentul s'a băgat de seamă, nu numai la toate răspântiile oraşului însuş, unde pictorul cu schela lui de scândură a ajuns o apariţie obişnuită, dar, pentru cei cari nu se duceau atât de departe şi pentru toată lumea, la expoziţiile fiecărui an. Nu ştiu dacă spun prea mult când socotesc la jumătate din producţia picturală a acelor ani, pe aceea datorită numai Balcicului. Pe urmă ea a mai scăzut, dar înlocuind puterea numărului cu puterea studiului şi a adâncirii. Marina, care era foarte puţin răspândită la noi, a avut adevărate

revărsări, şi exotismul oriental, care ne plimba pictorii prin Turcia sau prin Algeria şi Maroc, s'a aşezat aici ca la izvoare. Cu pânzele şi desenele acestor cincisprezece ani din urmă Balcicul a intrat în toate casele iubitoare de artă şi în toate pinacotecile. Vâlva a fost aşa de mare încât după Români, au început să vie, intâiu temători, şi apoi tot mai aprinşi, străinii. Cel puţin într'un singur exemplar ei nu lipsesc în nici un an. Aici a lucrat Steriade, cu desenul lui femenin şi culorile calde, morile cu olane roşii pe fundalul de un albastru fără pereche, sau mahoana ieşită într'o rână din Mare, ca un monstru al adâncului, cu salbe de pietre scumpe; aici Teodorescu Sion, hieratic şi tare ca nişte odăjdii, care s'a înoit dela un an la altul, privind luminile dintre Mamut şi magazinele de grâne; Bunescu, adunat în sine şi la o parte de drumurile umblate, cu colţuri de oraş zidit de visul zănatic din cele mai realiste tencueli şi boiuri sau cu singurătatea valurilor în lungul unei coaste arse şi scorţoase; Ştefan Popescu, aristocratic şi catifelat, cu toată Coasta-de-Argint în răsfrângerile unui albastru obosit de soare şi ale ocrelor fildeşii; Iorgulescu, apăsat şi exploziv; Hrant, uscat şi aerian; Cuţescu-Storck, mereu cu un suspin către întregul pictural şi conştiinţa fragmentului; Rodica Maniu, fină şi trecătoare, ca un pastel şi ca un buchet lăsat pe o fereastră la Mare, să lupte cu toate nuanţele şi cu toate mirezmele. Dar în toată această

operă Balcicul, ca orice putere elementară, se împărţea, fără să ţie nimic pentru el... In toamna anului 1930 însă, doi pictori s'au strecurat aproape nebăgaţi de seamă, tocmai în Balcicul cel nou al Reginei Maria, şi abia în ceva mai mult de o lună de lucru, cu clasicul coif de hârtie al zugravului în cap şi cu mânecile suflecate, au acoperit de fresce paraclisul Palatului, «Stella Maris», cea mai mică biserică din ţară. E ca o întoarcere, pe care artiştii încearcă s'o dea oraşului atât de darnic. Ei se chiamă Demian şi Papatriandafil.

Şcoala Balcicului nu putea să fie decât o şcoală de lumină, şi mai puţin de exotism oriental. Toate pânzele şi desenele venite de-acolo cântă acest cântec al soarelui, care nicăeri în altă parte nu străluceşte mai curat şi nu vibrează mai cromatic din întâlnirea lui cu lucrurile. Fiecare ceas al zilei înseamnă o nouă şi nouă schimbare de decor. Natura îşi anină tot alte podoabe, prin treceri încete, care dau cu atât mai mult fiorul nesfârşitului. Albastrul de-acum nu mai seamănă cu albastrul de-adineauri şi trandafiriul de-aici e altul decât pembeul de-alături, cânepiul malului altul decât tutuniul unui perete coşcovit. Mulţimea lucrărilor din Balcic, ale aceluiaş pictor, se datoreşte nu numai belşugului de motive, ci luptei cu sine însuş şi cu o materie nespus de fugătoare. Fiecare grup de case, fiecare perspectivă, fiecare cafenea, fiecare cadână au fost zugrăvite de mai multe ori, de mai mulţi.

Unii, cari au venit cu o formă apăsat conturată au ajuns să topească totul în atmosferă, alţii, aburoşi şi prieteni ai petei pusă de dragul ei, s'au trezit înmănunchind impresiile şi individualizând. Cine a urmărit, fie şi fără ochiu de artist plastic, toate creşterile şi scăderile luminii, de când se înverzeşte Marea în zori şi apoi se poleeşte, înălbind faleza, şi până când se umple de un vânăt, care e un vânăt numai al Balcicului, începe să înţeleagă această îngenunchere. Pe rând au venit şi s'au cutremurat şi pe rând au să mai vie şi să se mai cutremure. Frăgezimea şi gingăşia aerului au pătruns mai departe. Arta se desvoltă puţin sub înrâurirea lor. Ceeace e un mare învăţător, pe la care toţi trebuie să treacă, începe să fie în pictură, Balcicul. Câţi mai sunt astăzi pictorii cari să nu se fi oprit pe vre-un cap de-al lui, sau să nu se fi înfundat spre Miazănoapte până la Calicikioiul sau Stânca bretonă, cu dărâmături şi porţi de piatră în apă, sau la armoniosul Surtukioi şi Caliacra cea bătută de două Mări dacă nu s'a dus chiar dealungul malului, prin grădini, spre Miazăzi, până la plaja Batovei, la pietrăria dela Ekrene sau la taina mânăstirii musulmane dela Tekè? S'au oprit şi s'au înfundat, fie ca să lucreze, fie ca să vadă, cel puţin, din ce e făcută atâta ispită.

Ca să fie pricepută vraja cea nouă a Balcicului, el trebuie cunoscut în toate aceste făpturi. Indărăt, sub pulberea secolilor, e oraşul bătrân, colonie de negustori

cu luntrile lungi, greci; el ne înduioşează de departe şi numai când omul istoric vrea să se deştepte în noi. In urma lui vin însă celelalte. cu mahoana de port, cu plugul sau cu oaia miţoasă sub braţ, ca o pajură, până la acest Balcic pictural, în valuri şi şaluri. Fiecare poate să-şi aleagă. Atâţia l-au ales pe cel din urmă. Cine ar îndrăsni să spună că au greşit, când le râde încântarea în obraz ? Sunt şi limanuri de frumuseţe, în care corăbiile intră nepăsătoare de fundurile înalte, pentrucă sunt corăbii ale visului.

BALCIC

Le sort de Balcic, cette petite ville maritime qui n'est roumaine que depuis 1913, paraît définitivement fixé. Elle fut au temps jadis un grand centre d'approvisionnement, pourvu par les Turcs de vastes entrepôts, surtout à la veille de la guerre de Crimée. La plupart des magasins de pierre, aux volets verts tirés que l'on voit dans le port sont de cette époque.

Présentement, le port sert encore moins que durant les quelques années de domination bulgare, à l'écoulement des céréales. Les charrettes par milliers qui autrefois descendaient le long du littoral, prennent depuis une vingtaine d'années le chemin de Bazargic. La voie ferrée a créé de nouveaux débouchés et Constantza est plus accessible que Balcic ou Cavarna. La richesse, à vrai dire, n'a pas quitté la région, elle n'a fait que se tasser aux abords de Bazargic, ville de plaine, devenue sous le régime roumain, le vrai chef-lieu du Quadrilatère.

Cependant, Balcic, ce grenier mémorable n'a plus son aspect d'autrefois. Les magasins de céréales sont vides, quand ils ne sont pas occupés par les visiteurs d'une saison et quand ils n'arborent pas, en guise de drapeaux et de pavillons, des peignoirs et des costumes de bains bariolés séchant au soleil.

Balcic fait des efforts louables pour devenir une station balnéaire à l'instar de Mamaïa, de Carmen Sylva et de Mangalia. Une partie des cent mille touristes que la mer attire et que la Roumanie envoie chaque année vers le rivage, aborde aussi sur ses rives. Le nombre des visiteurs n'est guère élevé, mais suffisant cependant pour maintenir ce trait juvénile par quoi s'affirme le désir de renouveau d'une ville, riche en vieux souvenirs et en formes géologiques bizares. Balcic a été dotée récemment d'une installation de bains, moderne, dans la partie haute de la ville. C'est la deuxième installation de bains de mer que nous possédons. Les taupinées béantes hachées par les pluies, du côté de Tusla, ont cédé la place à un large boulevard en ligne droite et à un essai de parc à peine esquissé. Les lieux qui n'étaient visités naguère que par les clients de l'abattoir voisin et que seules traversaient les guimbardes cahotantes d'où l'on sortait les os rompus et qui servaient à transporter les malades vers le lac, connaissent de plus en plus la vogue des baigneurs, et la course effrénée des automobiles. D'en haut, le

quartier tatare se penche, ouvrant de grands yeux étonnés sur tout ce remuement de vie inacoutumée. La plage est quelque peu exiguë car on n'a pu faire table rase de tous les rochers. Pour y accéder, il faut faire un grand détour et emprunter une route qui dessert toutes les autres stations balnéaires maritimes, tout en ayant recours aux moyens de locomotion les plus variés. Tout cela n'empêche pas que la Roumanie compte une plage de plus.

Balcic a deux physionomies, dont l'une appartient au passé et dont l'autre laisse entrevoir l'avenir. Mais ce qui la distingue aujourd'hui entre toutes les villes du pays et qui réveille le désir nostalgique de l'aller voir, c'est l'aspect nouveau qu'elle reçut en devenant une ville roumaine, les traits que les Roumains lui imprimèrent, et qui l'ont rebâtie en quelque sorte au point qu'elle est présentement un chapitre inédit de son histoire. On ne peut concevoir Balcic sans évoquer à la fois, dans un harmonieux désordre, le soleil aux rayons d'argent, l'arc de saphir de l'horizon, la raideur déclive de ses terrasses sélénaires, ses figuiers, ses pivoines embrasées, poussant parmi les pierres, ses maisons construites sur les pentes des collines, ses turcs portant le fez, ses turques encore voilées et ses ânons, le bât chargé de tonnelets faisant halte auprès des fontaines. C'est Balcic, ville d'art, oasis des peintres et des rêveurs. C'est une vision qui tient à la fois de la Côte d'Azur et de l'Orient. En

fut-il toujours ainsi? — Assurément, oui, mais l'oeil pour enrégistrer ses beautés, la plume pour marqués les contours, manquaient. Comme des pionniers pénétrés de cette mission, trois peintres, Satmary, Cutzescu Stork et la Reine Marie, ont bâti les trois premières maisons dans le quartier neuf de Balcic. Jean Bart, le chantre du Danube et de la Mer est devenu à son tour propriétaire, au coeur même du bourg. Et il en est d'autres. A travers l'herbe grasse, glissent doucement des tortues. Un rouge-gorge vient se poser sur une branche d'amandier. Le vent charriant les nuages d'été, tels une voilure fantastique de mâts d'argonautes, déplace leur ombre qui assombrit sur son passage les dalles funéraires et les tronçons de pierre du cimetière turc de la côte. On entend ruisseler les eaux douces de ravine en ravine C'est là Balcic, ville d'art.

Quelle que soit la route empruntée par le voyageur parmi les trois qui s'offrent à lui pour atteindre Balcic, soit qu'il vienne d'Ecréné et de Téké pour remonter le cours marécageux de la Batova, soit qu'il ait quitté Cavarna en longeant la falaise tourmentée qui sépare la chaussée de la mer, soit enfin que parti de Bazargic, il ait pris la route à travers champs parcourant au hasard des sentiers les taillis et les chaumes, il ne saurait aucunement soupçonner la bourgade nichée sur le versant opposé de la côte. Rien ne laisse pressentir dans la mono-

tonie plate du paysage ce belvédère prestigieux créé par la nature. La mer seule a creusé ici la crique, cependant que la terre ferme qui s'étend derrière la falaise, semble ignorer ce changement et demeure inabordable. La plate-forme rocheuse est ravinée dans son milieu par une fissure profonde aux eaux taries, tapissée de calcaire rouge et semblable à une chaudière aux parois de fer foraminées par les pics de ces gnomes que Pline l'Ancien mentionne et situe quelque part, par ici, *ubi Pygmaeorum gens fuisse dicitur*. Lorsque par la trouée, la mer apparaît tout à coup, très haut à l'horizon, parce que le chemin qui y conduit descend en pente raide durant plus d'un kilomètre, l'on demeure saisi d'étonnement, tant l'effet est prodigieux. A mesure que l'on avance, le golfe se teint d'un bleu toujours plus lumineux, jusqu'au dernier tournant, lorsque le soleil se montrant dans tout son éblouissement, éclaire le panneau du fond avec ses maisons blanches et ses vallonnements doux qui s'estompent dans le lointain et qui semblent placés là par la main de Dieu pour adorner d'enluminures le texte d'un parchemin sacré. Et la ville se déroule par degrès à nos yeux comme si elle émergeait de voiles.

La route qui descend tout droit devant nous jusqu'au parvis de l'église roumaine aboutit au coeur de Balcic. Le premier tournant flanqué à droite d'un mur de soutènement verdi par les mousses, et à gauche par une

rampe de fer bordant le trottoir vers la mer, conduit à la place même où se trouvent la mairie et la grande mosquée. Le deuxième tournant en contre-bas du jardin public, auquel on accède par des marches et tout au long du chapelet des magasins et des maisons cossues, conduit au port, au ponton et au siège de la douane. Le temps où l'on faisait des courses régulières entre Constantza et Balcic n'est plus qu'un souvenir. Balcic, Cavarna, Mangalia, Constantza, cette route maritime à quatre étapes est aujourd'hui abandonnée. C'est comme si la mer n'était pas là. Les visiteurs ne viennent plus du large sur des navires pavoisés pour réjouir comme partout ailleurs les habitants du port. De temps en temps quelque bâtiment vétuste, gréé en frégate et larguant ses voiles pour la manoeuvre, évolue devant le port comme s'il voulait après plus d'un siècle, nous fournir la réplique d'une estampe de la guerre de Crimée ! Les vaisseaux qui viennent charger le grain, mouillent au large où ils sont abordés par des galéasses, glissant péniblement sur les flots, à force de rames. N'étaient ces brefs épisodes du labeur côtier, l'on serait tenté de croire que les barques au larges flancs, aux carèmes goudronnées et joliment coloriées enlisées dans les sables de la grève, ne sont là que pour servir de modèle aux peintres et ne flottent que sur les toiles tendues sur leurs chevalets.

On se trouve ici en plein quartier commercial admi-

nistratif et culturel. Le soir la place prend des allures de fête, et durant le jour, sous l'ombrage tamisé des terrasses qu'un vent léger traverse, ou dans la fraîcheur de l'intérieur, on voit assemblée pour y déguster des sorbets et des cafés turcs, toute la population indigène et les visiteurs de passage qui osent affronter le mors du soleil. L'animation habituelle du port se déplace à la station d'automobiles où arrivent à intervalles réguliers les voyageurs de Bazargic, les lettres et les journaux. A quelques cent pieds audessus, l'on voit brouter un ânon au bord même de la falaise, cependant qu'une femme turque, un voile noir sur la tête, demeure accroupie non loin de là et contemple le site d'en bas, comme un spectacle. Au carrefour de tous les chemins l'eau d'une source jaillit d'une fontaine à balustres et à fronton ouvragé, agrémentée de festons et bordée d'un péristyle, parce que l'eau douce est un don de Dieu et qu'il faut l'accueillir royalement. De toutes les cours, de toutes les rues, des bassines de cuivre alégrement balancées sur de sveltes épaules, prennent le chemin de la fontaine. C'est en même temps la partie de la ville où la sollicitude de l'administration s'est fait le mieux sentir, faisant place nette, traçant des rues droites, élevant des maisons modernes, alignées à la manière occidentale. Par-ci, par-là, une ruelle sinueuse comme une lettre arabe, empierrée par son milieu de gros cailloux

de rivière, longeant des murs de brique aux portes basses et des demeures où ne peut plonger le regard, a gardé son caractère oriental. Ceux qui peuvent pénetrer dans ces cours intérieures y voient des arbres fruitiers et des treilles, et au fond un talus raide qui se passe de palissade et derrière lequel scintille la mer bleue.

Ce quartier est séparé du quartier de l'est par la ravine aride et asséchée évoquée plus haut, véritable abîme aux sentiers enchevêtrés et aux descentes rapides qu'empruntent les femmes tatares pour aller d'une ville à l'autre. Nous voilà enfin dans la «mahala» tatare; tout y est primitif et pittoresque, on n'y voit que des femmes et tout un grouillement d'enfants. Les habitations sont des huttes de terre fort étroites. Du haut d'un tertre, l'œil plonge dans trois rangées de cours superposées, chacune abritant une modeste famille. Les couleurs qui s'en dégagent sont simples et crues à la fois: le jaune de la toile estampée, le noir des vêtements en «aba» rèche, le bleu des fichus, l'argent des bracelets et le corail des boucles d'oreilles. Tout relève de la peinture. Les excavations sont arrondies et sans trace de végétation, d'un ton crayeux au soleil et mauve ou jaune ambré au clair de lune, selon qu'elles tombent dans l'ombre ou dans le cru de la lumière. Parfois une jeune fille pose, les yeux innocemment baissés, un plateau du four à pain appuyé sur la hanche. Dans ces parages, l'on a fait des fouilles sur l'emplacement des

antiques villes thraces et grecques, et l'on y a découvert des acropoles ainsi que divers objet de pierre. Des têtes de dieux, des troncs de femmes ou bien des fragments funéraires à inscriptions furent mis au jour. Tout cela prit sous l'ancien régime le chemin de Varna et de Sofia. Des travaux plus récents furent faits sous la direction de Mr. Tafrali, et ils donnèrent de bons résultats. Cependant, certaines pièces sont encore aux mains de diverses personnes privées, alors qu'elles figureraient à meilleur titre dans un musée local. Voici, par exemple, cette plaque votive représentant Héraclés appuyé sur sa massue, la poitrine fendue comme par un coup de glaive! Combien nette est l'entaille et combien fleuris les caractères de l'inscription! Sur l'emplacement que nous foulons aujourd'hui s'élevait jadis Cruni, à l'eau douce et bonne à boire, appelée plus tard Dionysopolis, d'après le nom du dieu de la folie thrace, et fleurit la Carbona des portulans vénitiens et gênois. C'est dans ses murs qu'a regné Balica, vers 1345, qui, peut-être, donna aussi son nom à la ville. En langue cumane le mot «balic» signifie poisson, évoquant une mer qui se couvre brusquement de barques et de filets. Mille guerriers cuirassés et armés de lances légères quittèrent ces lieux pour porter secours à l'impératrice Anne, dans Byzance, ayant à leur tête Théodore et Dobrotici, frères du prince. Plus tard, le flot turc s'est glissé le long du littoral ou bien a dé-

valé du plateau environnant. Cinq siècles durant, le sourire hellènique a couvé sous la cendre des ruines accumullées par les envahisseurs.

Le côté du couchant est moins recherché. Il grimpe jusqu'au sommet de la terrasse et vu du bas, des nouveaux bains ou bien du large, semble une fourmilière de maisons habitées par des gens qui prèfêrent se retirer à l'écart pour mieux jouir des beautés de la vallée. On y longe des ruelles abondonnées avec des églises grecques désaffectées, telles des bateaux échoués sur la grève et rongés par le temps, après le recul des eaux. On y voit des maisons dont l'étage supérieur est fortement en saillie et il est une fontaine qui se lamente et qui semble errer dans la nuit à la recherche d'on ne sait quoi, d'un pas tantôt feutré, tantôt clapotant dans des babouches. Par endroits la ville se mue en campagne et parfois la campagne pénètre dans la ville à travers un jardin enclos de blocs de pierre disposés au petit bonheur, ou bien à la faveur d'un arbre poussé au beau milieu de la route. C'est «Ghemigi mahle», le quartier des bateliers. Si le visiteur longe la muraille crayeuse, il verra des collines figées face à face, comme si elles avaient été déplacées par quelque tremblement de terre, par des torrents ou par le vent, et sur leur dos des maisons turques en torchis perchées comme des nids, des fortins en pierre, des chemins montants pour les charrettes à travers des

bouquets de sumacs et d'herbes desséchées, et des clairières inattendues! C'est le Balcic mystérieux que l'on a peine à découvrir derrière l'autre Balcic et qu'on entrevoit plutôt qu'on ne voit. Là se fixèrent surtout les Turcs et nulle part il ne me fut donné de voir plus de confiante candeur, que dans ces hommes qui semblent figés dans le passé. Des ânes d'allure messianique passent lentement, chevauchés par des âniers qui frappent le sol de leurs pieds nus.

Mais il existe aussi un nouveau Balcic, une création de rêve, du rêve qui flotte partout à l'entour. C'est comme un quatrième Balcic, élevé par les peintres et les rêveurs. C'est la côte des vignes, des immenses peupliers frémissants, des brusques et claires cascades et d'où émergent, en sol rocailleux, les palais.

Il y a sept ou huit ans, l'aspect en était autre. La Reine Marie n'avait pas encore découvert la petite mosquée du port à ceinture colorée, le quartier tartare et toute la vieille ville jusqu'aux moulins du torrent écumant. Elle le fit plus tard et, sous les pas royaux, surgirent des jardins suspendus, des digues bordant la mer, des filets d'eau courant à travers les allées et enfin le palais aux larges fenêtres qui regardent au loin.

L'inspiration qui présida à la naissance de ce palais et à son développement ultérieur, ainsi que sa destinée plus profonde, furent expliqées avec tout le sentiment

du créateur et de l'artiste, par la Reine Marie elle-même. Le peuplier penché sur la source au doux murmure et les moulins voutés sous leurs toitures de tuiles rouges furent les points de départ de cette œuvre de beauté. Si ce début ne doit pas être deviné dans un sentiment beaucoup plus intime, peut-être dans l'appel de la mer plein de nostalgie pour quelq'un qui venait d'un pays où les vagues de l'Océan baignent de leur écume les pieds des tours féodales, au milieu d'un essaim criard de martin-pêcheurs! A la suite de cette découverte, Balcic s'est éveillé tout autre. Les voiles de l'oubli dont les siècles l'avaient recouvert, tombèrent. L'endroit étroit comme une niche de nymphaeum, commença à être creusé d'après les plans d'un peintre, devenu pour la circonstance architecte et suivant les vues de la châtelaine, qui primèrent. De puissants soubassements de citadelle s'élevèrent, et au dessus, la demeure aux plafonds bas, pleine d'air salin et de lumière glauque, la tour, d'abord conçue autrement et puis amincie en forme de minaret, comme pour répondre aux voeux des musulmans d'ici, qui appellent la Reine Marie «la sultane», et surtout, les terrasses aux croix byzantines, aux bancs de pierre vénitiens, aux colonnes dalmates, aux urnes et aux vases de formes classiques. Toute la paroi de la falaise, haute de 30 à 40 mètres a été revêtue de pierre rouge extraite sur place. On y a taillé des escaliers, percé des couloirs,

établi des galeries et des belvédères, d'où la vue contemple au loin l'arc de l'horizon, changeant à chaque marche qu'on monte. Du haut de ces terrasses pendent en rideaux multicolores les sarments et les lierres, destinées à transformer toute cette colline en un seul jardin suspendu. D'avril jusqu'à la fin d'octobre, le passage du soleil et des diverses phases de la lune est marqué dans le parc du palais par toutes les fleurs, depuis les lourdes pivoines enflammées, jusqu'aux grands lis de l'Annonciation pour finir par les hémérocalles ou bien par les chrysanthèmes chevelus. Les eaux des cascades détournées par de canaux construits avec ingéniosité promènent parmi les allées une fraîcheur et un bien-être en tout point semblables à ceux des patio arabes. Celui qui se penche pour boire, s'agenouille. Celui qui tend les lèvres, dit une prière. Voilà le sang et l'âme de la terre! Dans d'autres endroits de la côte, profondément, l'eau ronge, creuse des cavernes et grignotte morceau par morceau la falaise et tout ce qu'elle soutient. Les maisons se lézardent et croulent, les routes s'effondrent et disparaissent, les vallées se disloquent et s'abattent, la falaise glisse et s'émiette. Ici le torrent chante et court, capricieux comme un enfant, jour et nuit, au milieu des fêtes ou solitaire, sans contrainte et sans frein. Les fleurs se penchent sur lui pour regarder sans vouloir y croire, tant de sautillante gaminerie. Dans le fond, les

cascades continuent de gronder en étalant leur blanche chevelure d'écume sur leur lit polit. Parfois une reine, une princesse passent, leurs longs voiles flottant au vent. Les portes du Levant doivent ne pas être bien loin.

Balcic a pénétré dans l'art et dans la littérature roumaine et a pris une place nettement delimitée. Moins en littérature, comme il était naturel, parce que l'art lyrique qui vibre surtout dans son propre décor intérieur, évite l'autre, ce qui n'a pas empêché le poète Jean Pillat de nous donner les visions bibliques de certaines de ses stances ondulées, et Adrien Maniu, de traduire en vers le mystère des tumuli scythes contenant les hypogées des rois barbares; en prose on a les pages concentrées de «La femme tatare» par Oscar Walter Cisek, des fragments des mémoires de la Reine Marie et la description, à double canevas, poésie et science, de Georges Vâlsan; mais Balcic a gagné à jamais une place triomphale dans la peinture.

Dans cet art, Balcic a créé un véritable courant, ayant presque force d'école. Ce courant peut être remarqué, non seulement à tous les carrefours de la ville même, où le peintre avec son chevalet de bois est devenu une apparition familière. Je ne sais si j'exagère quand j'estime que dans la production picturale de ces dernières années, celle inspirée de Balcic entre pour la moitié. Elle a baissé dans ces derniers temps, mais en remplaçant la puissance

du nombre par la puissance de l'étude et de l'analyse. Les marines fort peu cultivées dans la peinture roumaine antérieure et l'exotisme, abondent aujourd'hui. Grâce aux toiles et aux dessins, durant ces quinze dernières années, Balcic figure dans toutes les pinacothèques. Cette vogue eut un tel retentissement, qu'après les Roumains, l'on vit arriver, d'abord timorés, puis de plus en plus enthousiastes, les étrangers. C'est ici que peignit Steriade avec son dessin féminin et ses chaudes couleurs les moulins aux tuiles rouges sur un inimitable fond bleu ou bien les mahonnes émergeant des flots, tels des monstres marins aux colliers scintillants de pierres précieuses; c'est ici que Teodorescu-Sion, hiératique et puissant, s'est renouvelé chaque année en contemplant les lumières d'entre le Mamouth et les magasins à céréales; Bunesco, concentré et loin des chemins battus, recherchant des coins de ville bâtis par un rêve fantaisiste avec des crépis et des couleurs réalistes, ou bein la solitude des vagues, le long d'une côte brûlée et aride; St. Popesco, aristocratique et velouté, avec les reflets de toute cette Côte d'Argent dans ses bleus saturés de soleil et d'ocres ivoirines; Iorgulesco, ferme et tumultueux; Hrant, sec et aérien; Cutzescu-Stork, aspirant éternellement à la perfection de l'ensemble, sans négliger les détails; Rodica Maniu, fine et passagère, tel un pastel ou un bouquet de fleurs déposé sur une fenêtre, face à la mer, pour lutter avec toutes les nuances et les parfums.

Dans ces oeuvres, inombrables, Balcic, ainsi que toute force élémentaire, se prodiguait sans réserve. Mais durant l'automne de 1930, deux peintres se sont glissés presqu'inaperçus dans le nouveau Balcic de la Reine Marie, et en moins de deux mois de travail, coiffés du classique casque en papier des peintres en bâtiments et les manches retroussées, ont couvert de fresques la chapelle du palais, „Stella Maris", l'église la plus exiguë de Roumanie. C'est comme un don en retour, que ces artistes essayaient d'offrir à la ville si généreuse. Ils s'appellent Demian et Papatriandafil.

L'école de Balcic ne pouvait être qu'une école de lumière. Toutes les toiles et tous les dessins qui nous viennent de là-bas chantent cet hymne au soleil, qui, nulle part, ne brille d'un tel éclat et ne vibre plus chromatiquement, réflexe du choc avec la nature et les objets. Le grand nombre des œuvres de Balcic, du même peintre, est dû, non seulement à l'abondance des motifs, mais aussi au combat qu'il se livre à lui-même et à une matière extrêmement fugitive. Chaque groupe de maisons, chaque perspective, chaque café, chaque femme turque, ont été peints bien des fois et par bien des artistes. Les uns, qui étaient venus avec une forme fortement contourée ont fini par tout fondre dans l'atmosphère ; d'autres, vaporeux et amoureux de la couleur en soi, en sont arrivés à resserrer leurs impressions et à individualiser. Qui-

conque a suivi, même sans avoir l'oeil d'un artiste plastique, toutes les variations de la lumière, depuis que la mer verdit à l'aube et puis devient brillante, en blanchissant la falaise et jusqu'à l'heure où elle devient d'un gris bleu, qui n'appartient qu'à Balcic, commence à comprendre cet agenouillement. Tour à tour, les artistes sont venus et ont frémi, et tour à tour il en viendra d'autres pour frémir encore. La fraîcheur et la délicatesse de l'air ont pénétré plus avant. L'art se développe peu à peu sous leur influence. C'est un grand maître que Balcic en peinture, et tous les artistes doivent y passer. Combien compte-t-on de peintres, à cette heure, qui ne se soient pas encore arrêtés sur l'un de ses pics ou qui n'aient jamais poussé vers le couchant, jusqu'à Calicikioi ou à la «Stânca» bretonne, avec ses ruines et ses portes de pierre baignant dans l'eau, ou bien jusqu'à l'harmonieux Surtukioi et à Caliacra assaillie par deux mers, à moins qu'ils n'aient longé la falaise même par les jardins, jusqu'à la plage de Batova, à la carrière d'Ekrené ou au mystérieux monastère musulman de Téké? Presque tous s'y sont arrêtés et y ont pénétré, soit pour travailler, soit pour tâcher de comprendre au moins, de quoi était fait tant d'enchantement.

Pour que le charme nouveau de Balcic puisse être compris, on doit le connaître sous toutes ces faces. Bien loin en arrière, sous la poussière des siècles, c'est la vieille

ville, colonie de marchands grecs avec leurs longues embarcations ; elle nous émeut de loin et seulement quand nous consentons à faire la part de l'histoire. Mais à sa suite viennent les autres, tour à tour avec la mahonne du port, avec la charrue, ou bien avec la brebis à longue toison sous le bras, tel un écusson, jusqu'à ce Balcic pictural bariolé de châles et de voiles. On a le choix. Tant et plus ont choisi ce dernier. Qui oserait dire qu'ils se sont trompés, lorsque le ravissement éclate sur leur visage ?

Il y a de ces ports de beauté dans lesquels les vaisseaux pénètrent sans se soucier des hauts fonds, parce que ce sont des vaisseaux de rêve.

NOTIȚĂ BIBLIOGRAFICĂ

Bucuța, Em.: *Crescătorul de șoimi*, București, «Cartea vremii», 1928.

Ionescu dela Brad, Ion: *Excursion agricole dans la plaine de Dobroudja*, 1850.

Moisil, C.: *Antichități din Balcic*, Buletinul Comisiunii monumentelor istorice, VII (1914), fasc. 25.

Oprescu, G.: *Țările române văzute de artiști francezi* (sec. XVIII și XIX), București, «Cultura Națională», 1926.

Popa-Lisseanu, G.: *Cetăți și orașe greco-romane din noul teritoriu al Dobrogei*, București, Casa Școalelor, 1914.

Regina Maria: *Casele mele de vis*, Boabe de grâu, 1930.

— *Stella Maris*, Boabe de grâu, 1930.

Simionescu, I.: *Dobrogea*, București, «Cartea Românească», 1928.

Tafrali, O. *La cité pontique de Dionysopolis*, Paris, Gunther, 1927.

Vâlsan, G.: *Coasta de argint*, Bulet. Soc. de Geografie.

Dobrogea, cincizeci de ani de viață românească, 1878 — 1928, sub îngrijirea d-lui C. Brătescu, București, «Cultura Națională» 1928, passim.

ILUSTRAȚII

ILLUSTRATIONS

Fotografii: Foto-Press, Foto-Tehnica, Em. Fischer, Ergo.
Zincografie Marvan-Bucureşti.
Tipografia «Ramuri», Craiova.
1931.

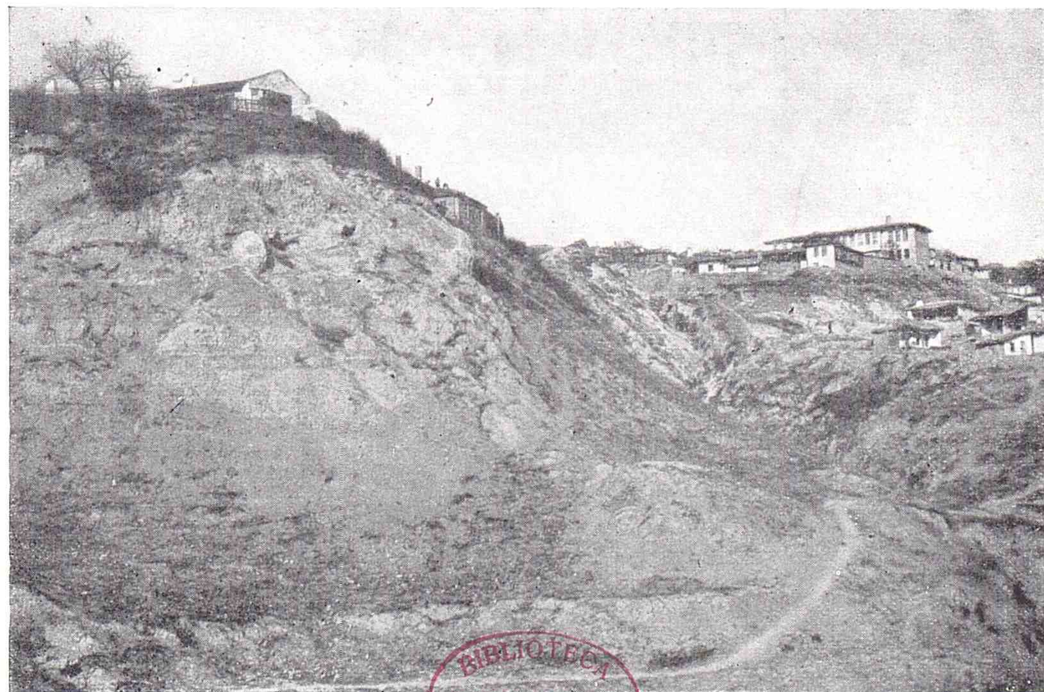

II

(Foto-Press)

Balcic — Vedere generală

Balcic — Vue générale

(Foto-Press)

Acropolea vechiului Dionysopolis

L'acropole de Dionysopolis

(Ergo)

Relief antic găsit la Balcic

Relief antique trouvé à Balcic

(Foto-Press)

V

Un cartier al oraşului

Un quartier de la ville

VI

(Foto-Press)

Fântână la Balcic

Fontaine à Balcic

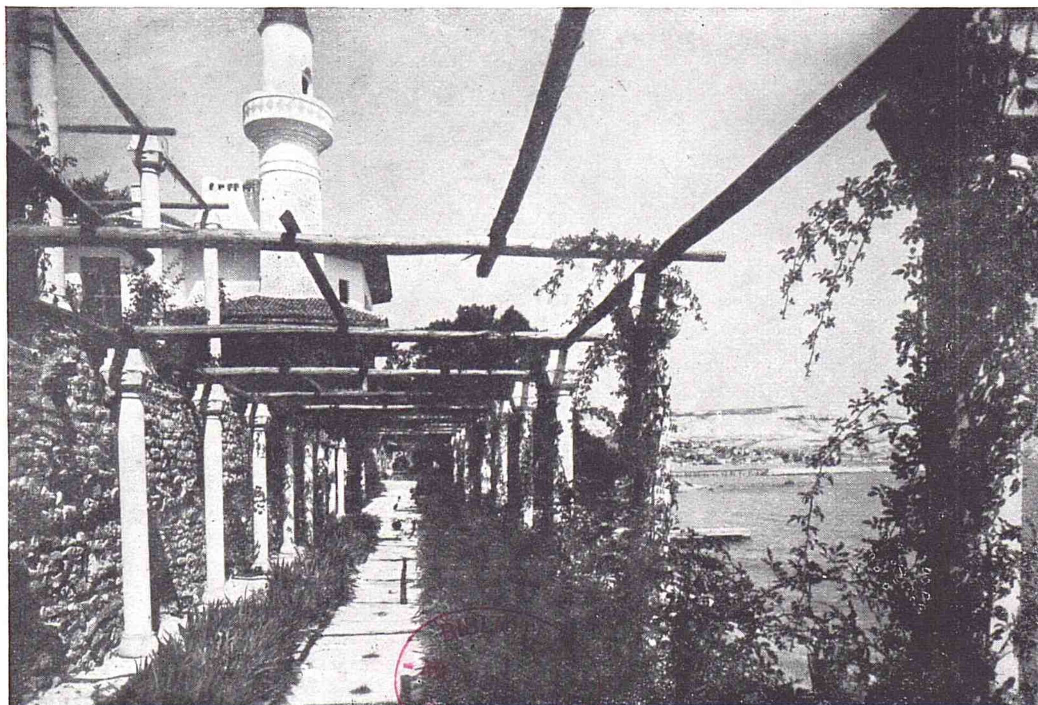

(Foto-Press)

VII

Palatul regal din Balcic

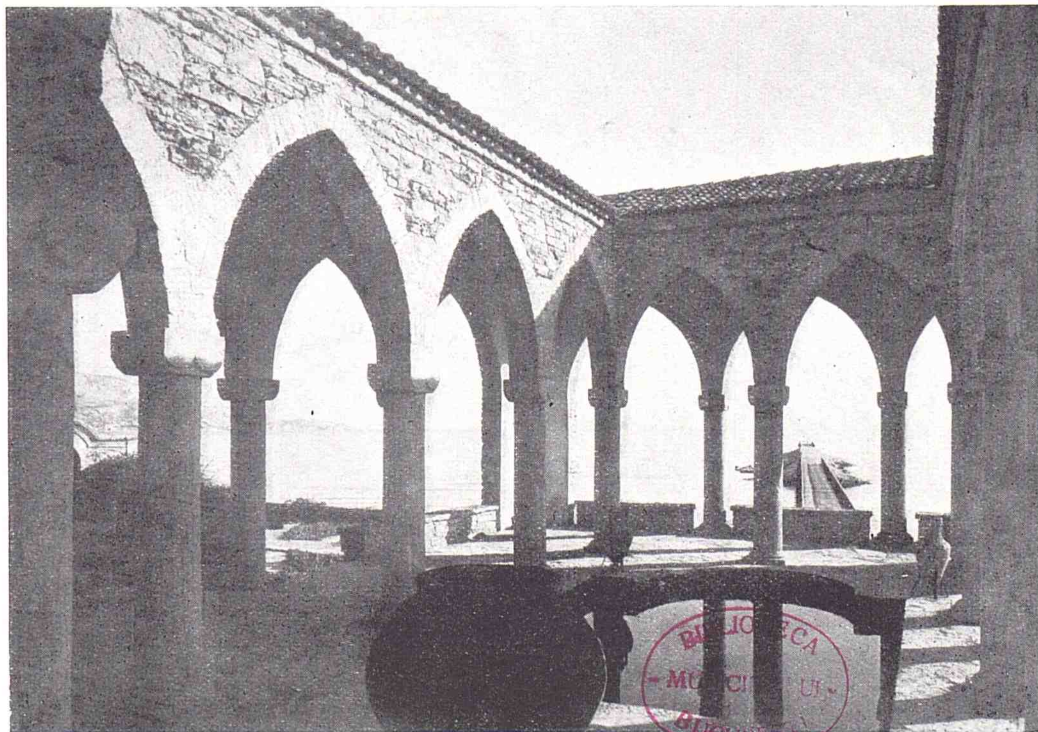
Palais royal de Balcic

(Foto-Press)

Umbrar în parcul palatului regal

Pergole dans le parc du palais royal

XI

(Foto-Press)

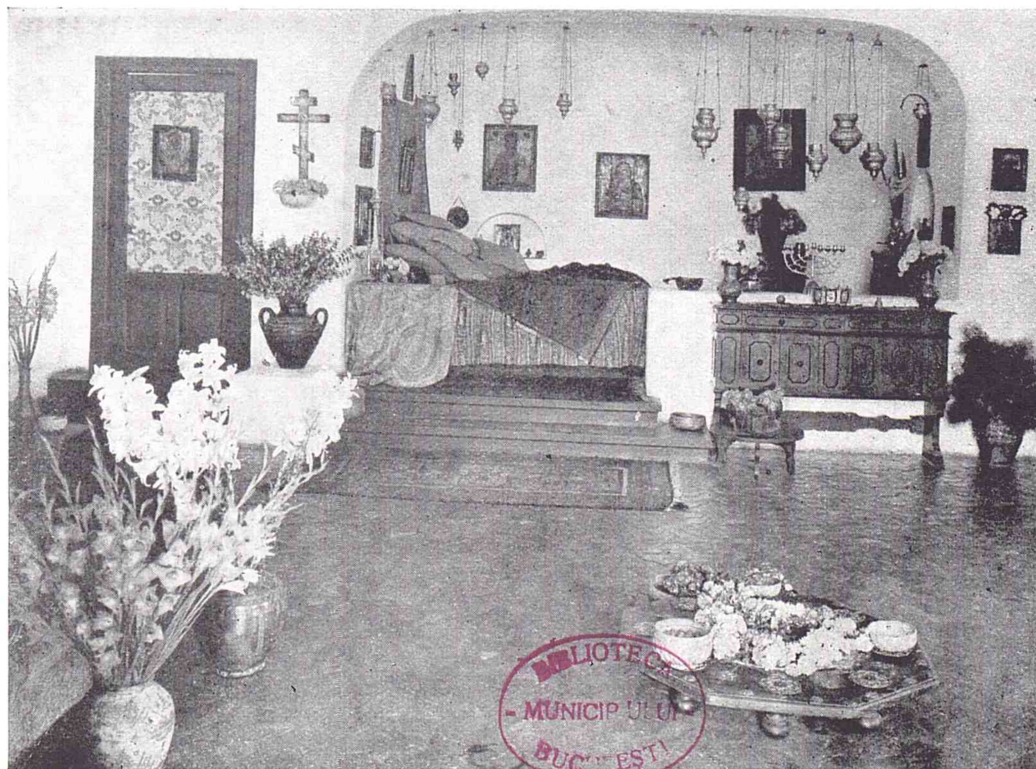
Terasă în parcul palatului regal — Terrasse dans la parc du palais royal

X

(Foto-Press)

Fântână în parcul palatului regal — Fontaine dans le parc du palais royal

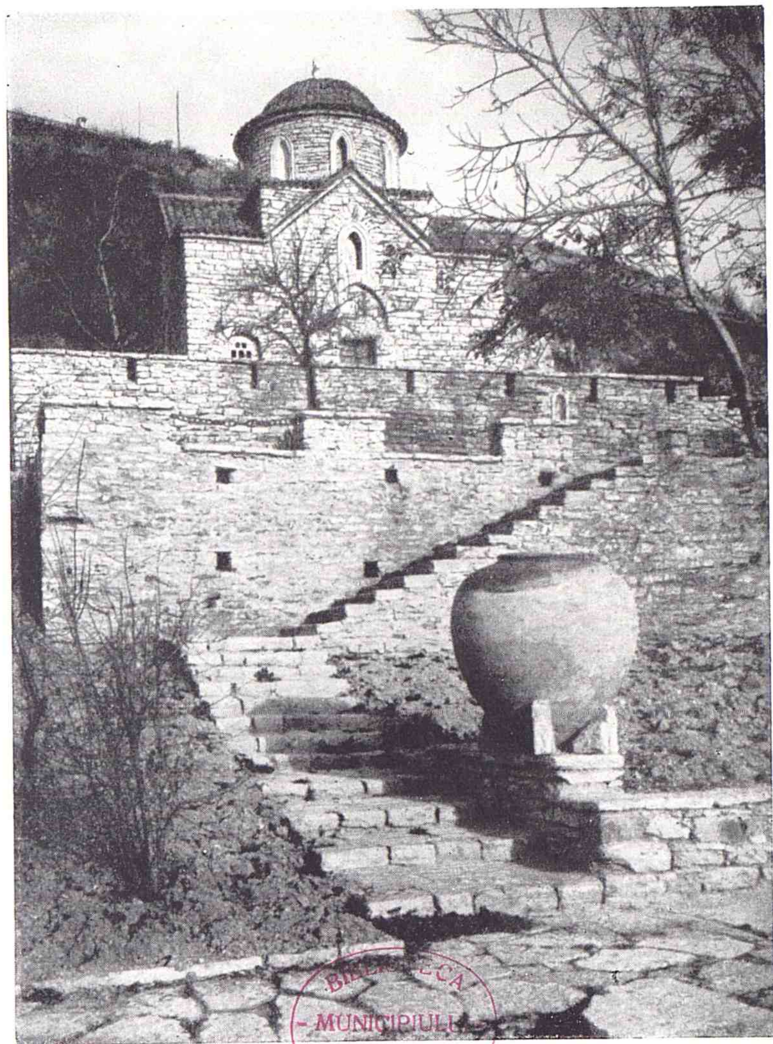

(Em. Fischer)

IX

Interior din palatul regal

Intérieur dans le palais royal

(Foto-Press)

«Steaua Mării»
Capela palatului

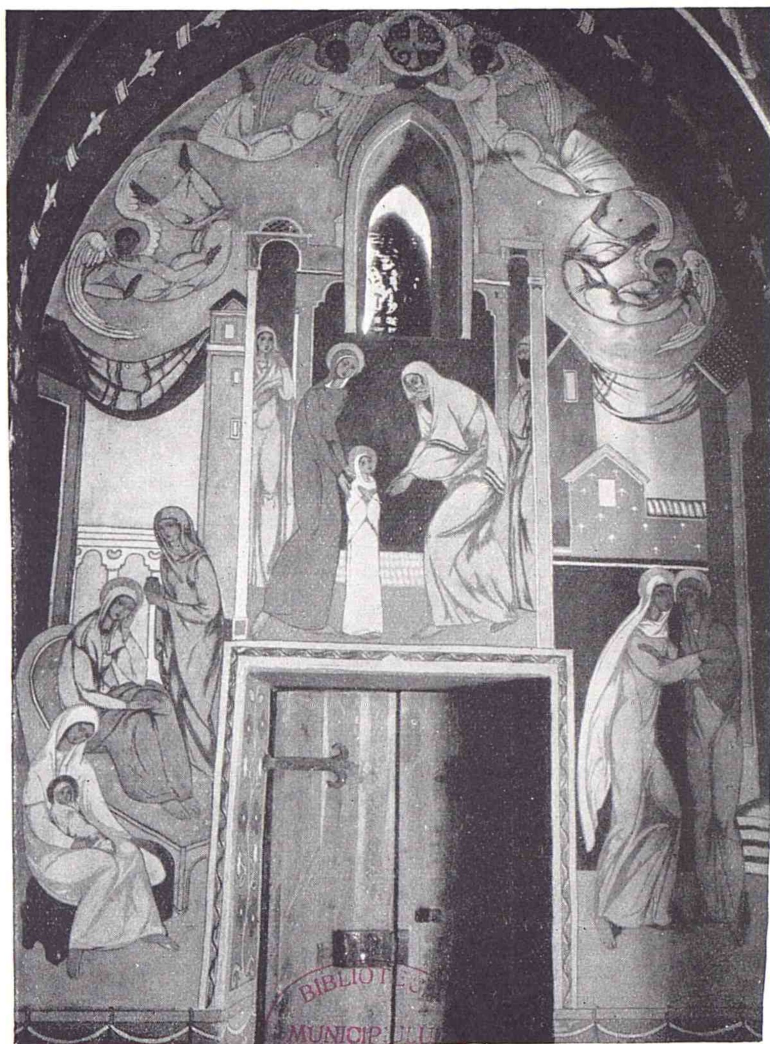
«L'Etoile de la Mer»
La chapelle du palais

(Foto-Press)

Pictură murală în capela regală
de Demian

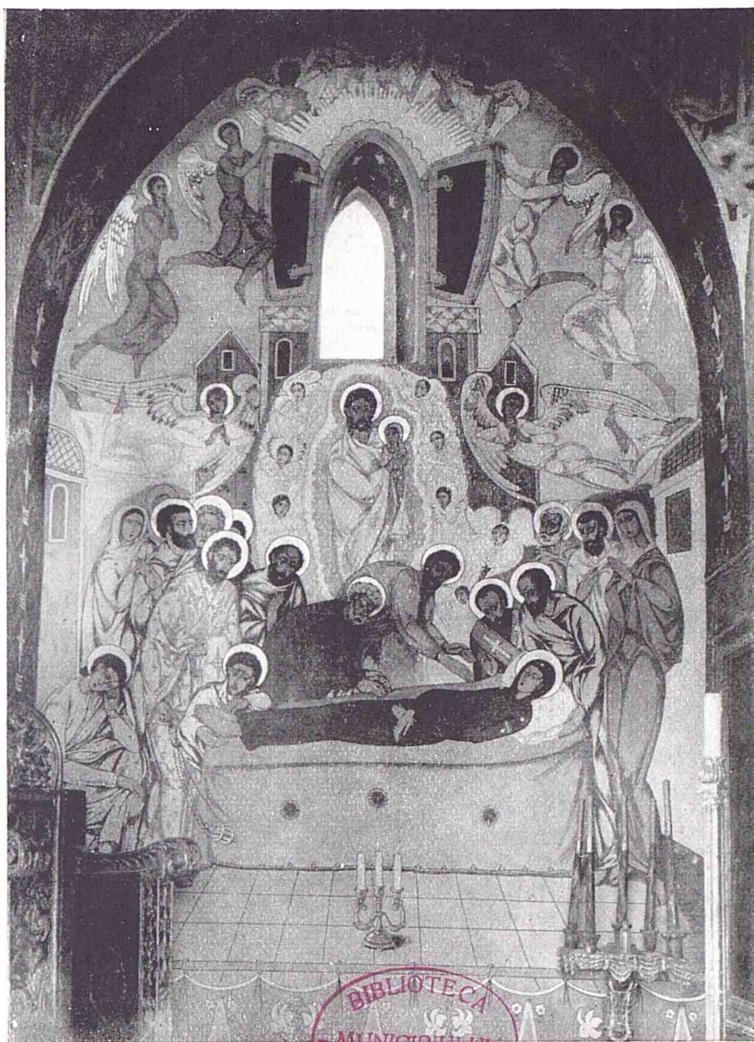
Peinture murale dans la chapelle royale
par le peintre Démian

(Foto-Press)

Pictură murală în capela regală
de Demian

Peinture murale dans la chapelle royale
par le peintre Demian

(Foto-Press)

Pictură murală în capela regală
de Demian

Peinture murale dans la chapelle royale
par le peintre Démian

(Foto-Press)

Pictură murală în capela regală
de pictorul Brăescu

Peinture murale dans la chapelle royale
par le peintre Braescu

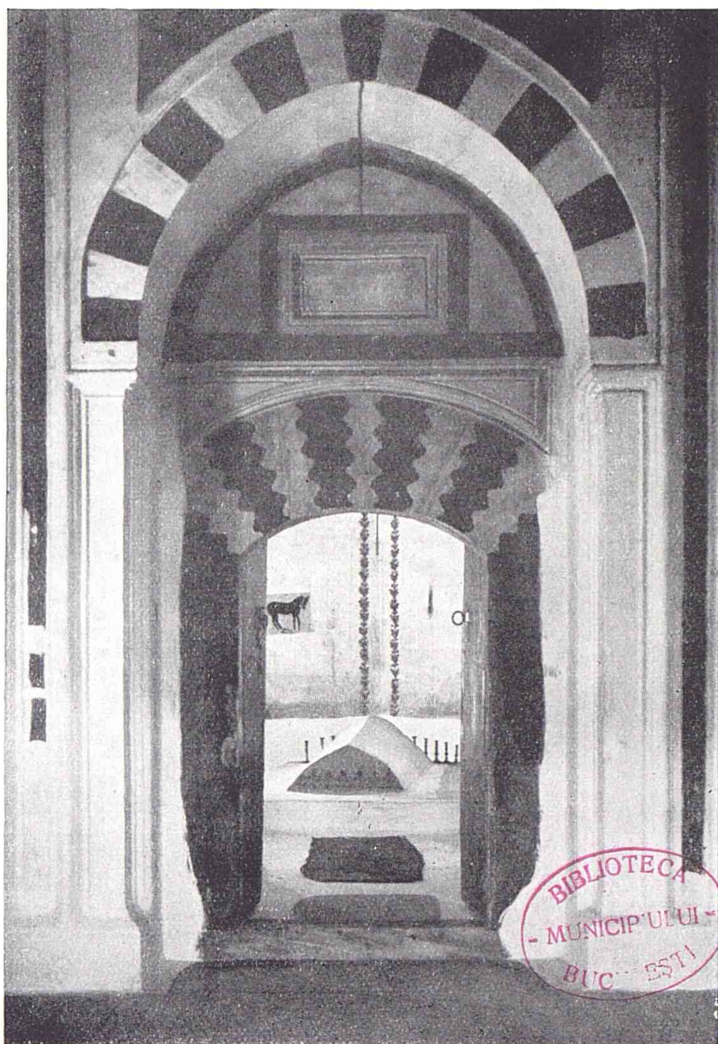

XVIII

(Foto-Press)

Mausoleul unui sfânt turc la Tekè

Mausolée d'un saint turc à Téké

(Foto-Press)

Interiorul mausoleului de la Tekė — Intérieur du mausolée de Tékė

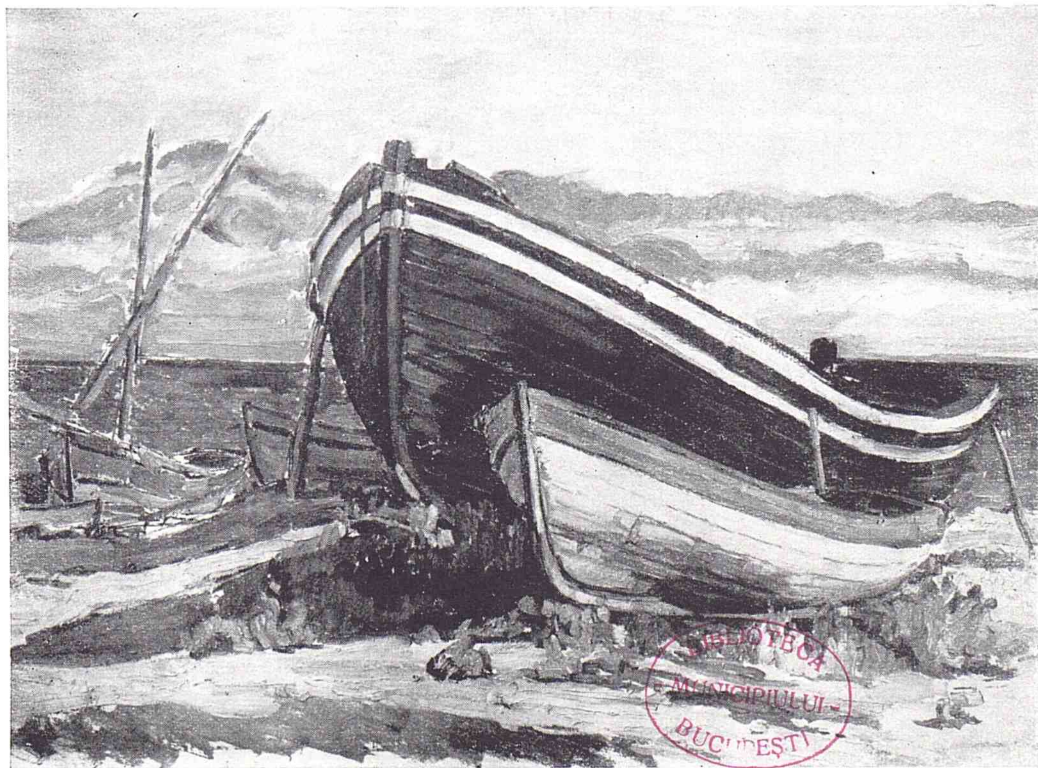
XX

Balcic

Aquarelă de D-na Cuţescu-Storck

Balcic

Aquarelle par M-me Cuţescu-Storck

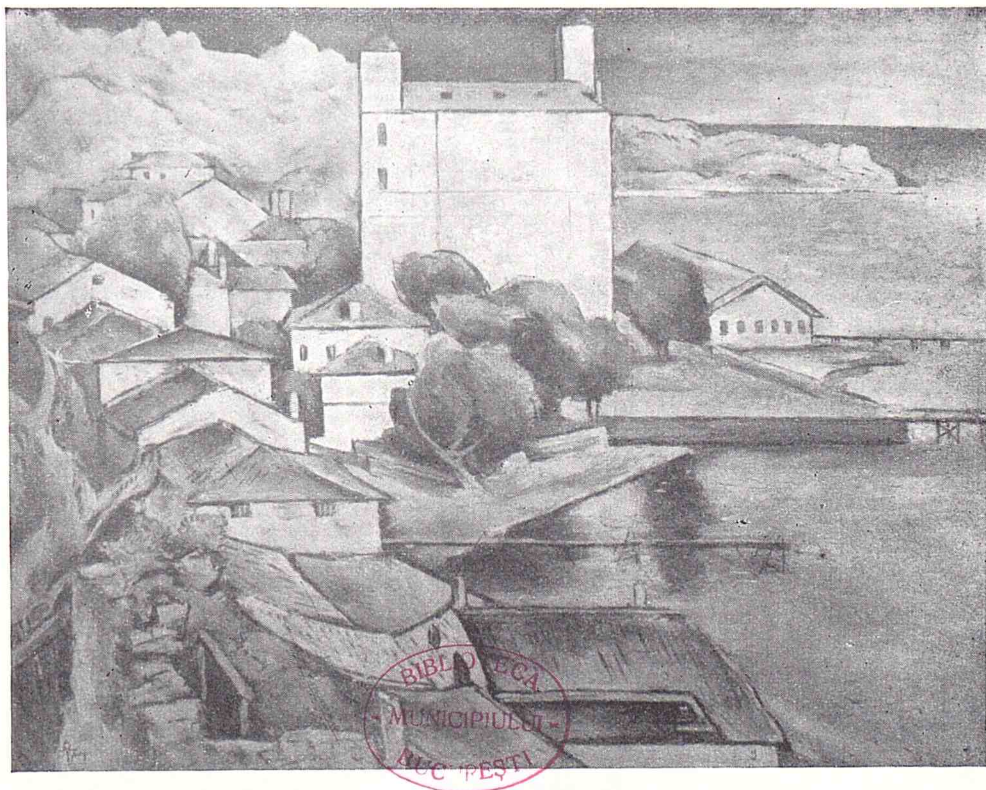

XXI

(Foto-Tehnica)

Bărci la Balcic
Pictură de J. Steriade

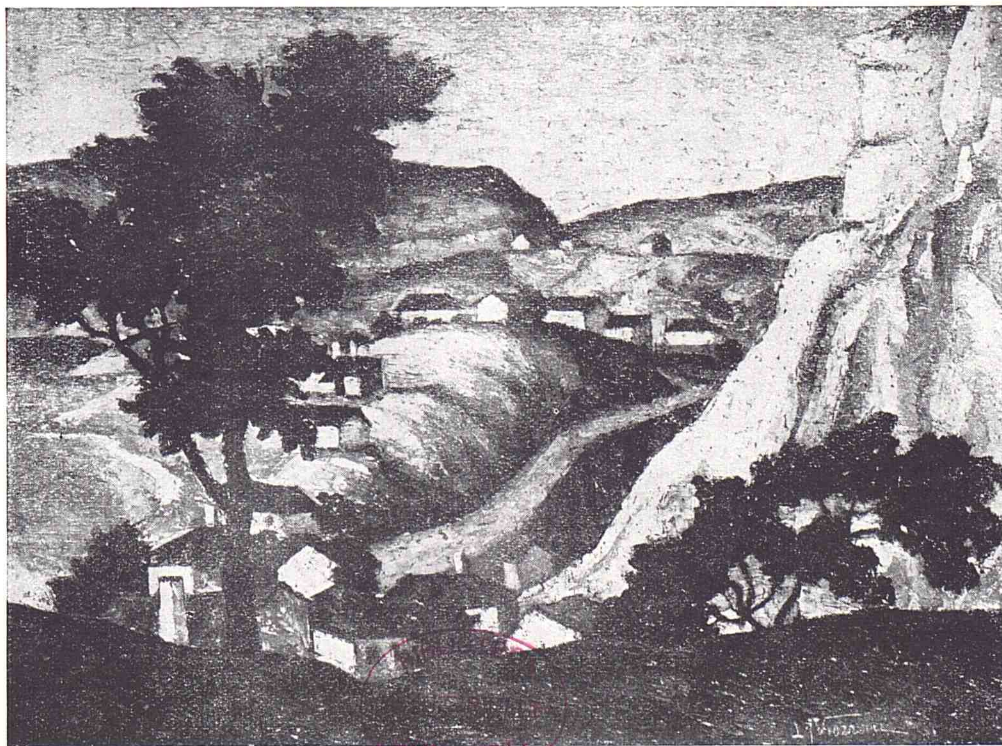
Barques de pêcheurs à Balcic
Peinture par J. Steriade

XXII

Balcic
Pictură de Theodorescu-Sion

Balcic
Peinture par Theodorescu-Sion

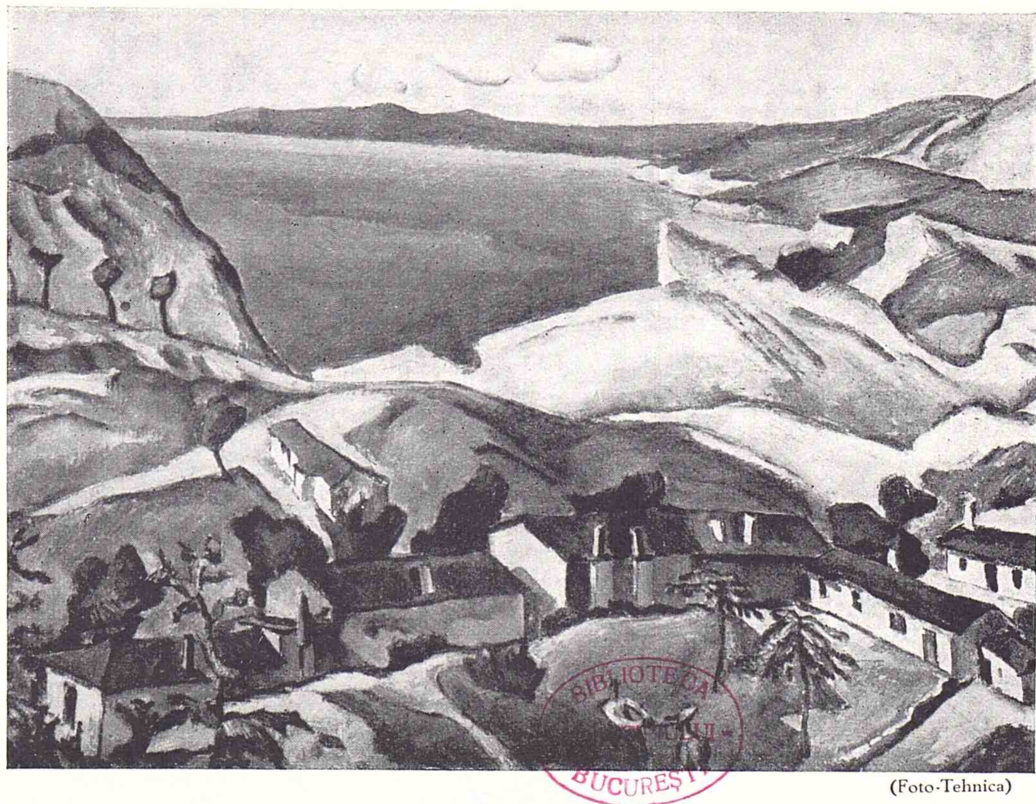
XXIII

Balcic

Pictură de Leon Viorescu

Balcic

Peinture par Leon Viorescu

(Foto-Tehnica)

XXIV

Balcic

Pictură de Iorgulescu-Yor

Balcic

Peinture par Iorgulescu-Yor

„COLECȚIA APOLLO“

Ingrijită de AL. BUSUIOCEANU

va publica patru serii de broşuri ilustrate, cu text român şi francez:

1. ARTA ROMÂNEASCĂ VECHE
2. ARTA ROMÂNEASCĂ MODERNĂ
3. MUZEE ȘI COLECŢII ROMÂNEȘTI
4. ORAȘE ȘI LOCURI DE ARTĂ ROMÂNEȘTI

BROȘURI APĂRUTE:

ARTA ROMÂNEASCĂ MODERNĂ

TĂTĂRESCU de *Al. Marcu*
ISER de *Al. Busuioceanu*
O. HAN de *Tudor Vianu*

MUZEE ȘI COLECŢII ROMÂNEȘTI

BOURDELLE ÎN MUZEUL SIMU
de *O. Han*

ORAȘE ȘI LOCURI DE ARTĂ ROMÂNEȘTI

BALCIC de *Em. Bucuța*
CETATEA ALBĂ de *Paul Nicorescu*

La „COLLECTION APOLLO"

Dirigée par AL. BUSUIOCEANU

publiera quatre séries de brochures illustrées, avec texte français et roumain:

1. ART ROUMAIN ANCIEN
2. ART ROUMAIN MODERNE
3. MUSÉES ET COLLECTIONS ROUMAINES
4. VILLES ET LOCALITÉS D'ART EN ROUMANIE

PREMIÈRES BROCHURES:

ART ROUMAIN MODERNE

TATARESCU par *Al. Marcu*
ISER par *Al. Busuioceanu*
O. HAN par *Tudor Vianu*

MUSÉES ET COLLECTIONS ROUMAINES

BOURDELLE AU MUSÉE SIMU par *O. Han*

VILLES D'ART EN ROUMANIE

BALCIC par *Em. Bucutza*
CETATEA ALBA par *Paul Nicorescu*